

ЗВЯЗДА

28

ЛЮТАГА 2017 г.

АЎТОРАК

№ 40 (28404)

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

**Бізнес-клімат
цяплее**

СТАР. 7

**Турысты ёсць,
а сэрвісу
няма?**

СТАР. 7

**Лепшым
атлетам —
узнагароды**

СТАР. 8

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

Мінск — Тбілісі: на найвышэйшым узроўні

Афіцыйны перагаворы Прэзідэнта Беларусі **Аляксандра Лукашэнка** і Прэзідэнта Грузіі **Георгія Маргвелашвілі** адбудуцца 1 сакавіка ў Мінску ў Палацы Незалежнасці.

Кіраўнікі дзяржаў правядуць перагаворы ў фармаце «сам-насам», а таксама ў пашыраным складзе з удзелам членаў дэлегацый. Бакі абмяркуюць шырокі комплекс пытанняў развіцця двухбаковага супрацоўніцтва, асабліва ўвага будзе ўдзелена актывізацыі гандлёва-эканамічнага ўзаемадзеяння. Па выніках перагавораў чакаецца падпісанне шэрагу двухбаковых дакументаў, паведамляе прэс-служба беларускага лідара.

3 юбілеем

ЛІТАРАТУРА, МАСТАЦТВА І НАТХНЕННЕ

Адно з найстарэйшых выданняў краіны адзначыла 85-годдзе

Ёсць газеты, падшыўкі якіх ніколі не здаюць у макулатуру, а чытачы застаюцца адданымі ледзь не ўсё жыццё. Так, на старонках газеты-юбіляра «Літаратура і мастацтва», якая сёння працуе ў межах Выдавецкага дома «Звязда», напраўду адлюстравалася культурнае жыццё краіны ўсяго XX стагоддзя. Галоўнымі рэдактарамі гэтага выдання былі звестыя пісьменнікі і публіцысты, тут пачыналі свой шлях у літаратуру многія вядомыя творцы. Таму і не выпадкова, што 85-годдзе «ЛіМа» было заўважана і адзначана на самым высокім дзяржаўным узроўні.

— Газета «Літаратура і мастацтва» дае выдатную магчымасць маладым творцам заявіць пра сябе, узяць актуальныя тэмы, якія хваляюць грамадства, нясе добрае слова чытачам, — адзначыў першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Беларусі **Максім РЫЖАНКОВ** падчас урачыстай імпрэзы ў галерэі «Універсітэт культуры». — Пра значнасць гэтага выдання сведчыць той факт, што калектыву рэдакцыі газеты накіраваў віншаванне кіраўнік нашай дзяржавы **Аляксандр Лукашэнка**.

«На працягу многіх гадоў ваша выданне з'яўляецца аўтарытэтай плячоўкай для абмеркавання ачыненнага літаратурнага працэсу. На яго старонках друкаваліся творы беларускіх класікаў, складалася школа крытыкі, якая спрыяла якаснаму развіццю нацыянальнай культуры», — гаворыцца ў віншаванні Прэзідэнта, якое на вечерыне зачытаў **Максім Рыванкоў**.

— У нашай краіне слова, талент, мова, культура непарыўна з'яднаныя з дзяржаўнай інфармацыйнай палітыкай. І тое, што газету творчай інтэлігенцыі «ЛіМа» павіншаваў з юбілеем кіраўнік дзяржавы, добры знак для ўсёй нацыянальнай інтэлігенцыі. — падкрэсліла міністр інфармацыі **Лілія АНАНІЧ**. — Мы памятаем часы, калі ў «Літаратуры і мастацтва» было вельмі шмат чытачоў, таму нам трэба прыкласці ўсе намаганні, каб і сёння зрабіць газету, ужо ў яе сучасным абліччы, з лікам новых інфармацыйных тэхналогій, гэтаксама чытанай. Уяўлена, што слова пісьменніка, чалавека, які валодае мовай, досведом пра стан нашай нацыянальнай духоўнасці, ніколі не застанеца без парасткаў і зерня.

Марына ВЕСЬЛУХА.

■ Свая справа

ВЯСНА ПАЧЫНАЕЦЦА НА «МЛЫНЕ»

У рамеснікаў і аматараў хэндмэйду вясна на працягу апошніх семі гадоў пачынаецца з «Млына». Кіраваў вырабай ручнай работы пад такой назвай прайшоў у Мінску. Прымеркаваны ён быў да 8 Сакавіка. Таму людзі прыходзілі выбіраць падарункі маці, бабулі, сястры, каханай...

Падарункі для блізкіх у мяне ўжо ёсць. Таму я вырашыла прагуляцца па «Млыне», каб выбраць штосьці для

сябе любімай. Пакуль гуляла — набралася столькі позітыўных эмоцый! Чаго варта толькі радаць нашага фотакарэспандэнта **Анатолія Клешчука**. Ён сустрэў разбара з **Кобрына**, якога здзімаў больш як 30 (!) гадоў таму.

— Я тады быў зусім малады, — усміхаецца ў светлы вус **Уладзімір Чыквін** у п'янай кашулі. — Стругаў нешта на свяце. А карэспандэнты фатаграфавалі. Быў сярэд іх і спадар **Анатоль**. Памятаю, якія я вазіў яго ў сваю родную вёску, паказваў майстэрню...

Драўляныя анёлкі **Чыквіна** адразу ж прыягваюць увагу. Яшчэ і таму, што майстар выразае іх на вачах у прысутных з бярозавага палена.

— Дзвух анёлаў сёння выразаў. Такім чынам рэкламую свае вырабы. Людзі бачаць, што сам раблю, не перапрадаю. Ды і сумна сядзець проста так. Восем гляджу на свайго суседа — сядзіць пануры, без справы — мне яго шкада. Ну вазьмі ты хоць нешта рабі: май, запісвай, з людзьмі размаўляй... **СТАР. 7**

ЦЫТАТА ДНЯ

Наталля ЖУКАВА, намеснік міністра аховы здароўя — галоўны дзяржаўны санітарны ўрач:

«Санітарныя нормы і правілы для аб'ектаў грамадскага харчавання цэпер пазбаўлены ад празмерных патрабаванняў. Мы доўга дыскусавалі разам з прадстаўнікамі бізнесу, чаму мы выступаем тым ці іншым патрабаванні. І мы ўбачылі, дзе нашы патрабаванні залішня, недакладныя або могуць чытацца дваяка. У новым дакуменце выключаны нормы на плошчых для невялікіх аб'ектаў, большыя свабоды прадастаўлена прадпрыемствам, якія плануюць адкрыць кафэ ў жылым доме. Маленькім прадпрыемствам стане працаваць спакайней. Але разам з пазбавленнем мы пакінулі патрабаванні, якія замацоўваюць адказнасць кіраўніка».

НАДВОР'Е СЁННЯ

Брэст	+ 12°	☁
Віцебск	+ 6°	☁
Гомель	+ 8°	☁
Гродна	+ 10°	☁
Магілёў	+ 7°	☁
Мінск	+ 7°	☁

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 28.02.2017 г.

Долар ЗША	1,8818 ▲
Еўра	1,9893 ▲
Рас. руб.	0,0325 ▲
Укр. грыўня	0,0695 ■

■ Круглы стол

ГІСТОРЫЯ ПАВІННА АБ'ЯДНОЎВАЦЬ, а Курапаты — стаць месцам агульнанацыянальнай памяці, народнага смутку і згуртаванасці

Гэтае невялікае ўрочышча, што пад Мінскам, — празлівы і шчымы напамін аб трагічных падзеях і выпрабаваннях, якіх цяжка хапіла Беларусі ў XX стагоддзі. Курапаты ў сьведомасці беларусаў — вялікая брацкая магіла ахвяр сталінскіх рэпрэсій, сярод якіх было нямаюць выдатных сыноў нашай Айчыны — дзяржаўных дзеячаў, прадстаўнікоў творчай і навуковай эліты і простых беларусаў, якія трапілі ў жудасныя мяхы. Мы дагэтуль не ведаем, колькі іх, бязлічых, ляжыць там. Але мы дакладна ведаем, павінны ведаць іншае. Курапаты — нацыянальны некропаль, які не церпіць здэкавання і правакацыяў. Гэта несіжачучы боль беларусаў, які павінны стаць сімвалам памяці і смутку. Месцам, куды можна прыйсці толькі з адной мэтай — ушанаваць ахвяр і памаліцца за іх. Менавіта так лічаць удзельнікі круглага стала, які прайшоў па ініцыятыве газеты «СБ. Беларусь сегодняя». Вёў круглы стол галоўны рэдактар гэтага выдання **Павел ЯКУБОВІЧ**.

У дыскусіі прымаў удзел першы намеснік старшыні КДБ генерал-маёр **Ігар СЯРГЕЕНКА**, упаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцяў **Леанід ГУЛЯКА**, вучоны сакратар Нацыянальнай акадэміі навук, доктар гістарычных навук **Аляксандр КАВАЛЕНЯ**, дэкан факультэта міжнародных адносін БДУ, доктар гістарычных навук **Віктар ШАДУРСКІ**, дацэнт кафедры фактэлістыкі міжнародных адносін БДУ, кандыдат гістарычных навук **Ігар КУЗНЕЦАЎ** і кандыдат гістарычных навук **Уладзімір АДАМУШКА**.

П. Якубовіч: 2017 год багаты на юбілейныя, гістарычныя даты. Гэта і стагоддзе Лютаскай і Кастрычніцкай рэвалюцыі, а таксама 80-годдзе палітычных рэпрэсій 1937 года, піку вялікага тэрору, з'явы зусім незаконнай і амаральнай па сваёй сутнасці. Мы сабраліся, каб абмеркаваць некаторыя гістарычныя ўрокі мінулага, выказаць меркаванне па Курапатах як сімвалу ахвяр аўтарытарных рэпрэсій, прааналізаваць статус і месца Курапатаў у гісторыі беларускага народа.

Усе мы выдатна ведаем, што незаконныя палітычныя рэпрэсіі, якія адбыліся ў СССР у 1920—1950-х гадах, прызначаны, устаноўленыя, рашуча асуджаны грамадствам і, безумоўна, не павінны паўтарыцца. Гэта — галоўны лейтматыў нашай размовы.

на сілу. Гэта і стварэнне Усерасійскай надзвычайнай камісіі ў снежні 1917 года, і чыстка «ваенспяцоў», і «Шахцінскае справа», працэс «Трампарты», і масавая гвалтоўная калектывізацыя 1929—1932 гадоў, калі сотні тысяч сялян, у тым ліку тых, якія пражывалі ў БССР, апынуліся ў лясках **Комі**, **Сібіры** і **Арктыцы**, а таксама ў лагерах для палітычных ідэалагічна неаднастайных рэпрэсій на тэрыторыі ўсяго СССР, якія не дапускаюць розных тлумачэнняў сансу і ходу.

П. Якубовіч: Вядомы польская, нямецкая аперацыі. Гэта значыць, рэпрэсіі праводзіліся і па нацыянальнай прыкмеце.

П. Якубовіч: Калега, хачу вам запарэчыць. Рэпрэсіі праводзіліся ўсё ж такі не па нацыянальнай прыкмеце, а па класавай, зыходзячы з разумення «класавай барацьбы» тых гадоў. Не будзем забываць чытача. Польшча і Латвія да 1937 года лічыліся ў палітычным кіраўніцтве СССР найбольш магчымымі ворагамі. Супраць ураджэнцаў гэтых краін, былых калісы падданых Расійскай імперыі, і быў накіраваны ўдар. Аперацыя па загадзе # 00486 у БССР (барацьба з паўміфічнай польскай Ваеннай арганізацыяй) таксама праводзілася зусім не па этнічным прыкмеце. Яе ахвярамі сталі польскія

перабегчыкі, актыўныя дзеячы КПЗБ, сяляне прыгранічных раёнаў. Падараваны ў антысавецкай дзейнасці, палякі, беларусы, яўрэі — гэта ўсё ахвяры паранаідалных падазрэнняў Сталіна і яго акружэння ў сусветнай змове «ворагаў народа». Таму давайце гаварыць пра палітычныя рэпрэсіі, таму што на першае месца ў трыццатых і наступныя гады ставілася не барацьба з якім бы там ні было народам, а дагматычныя прынцыпы, ну і, вядома, барацьба за ўладу ўнутры партыі. Зразумела, і давайце гэта ўжо ўсё роўна, але гістарычная праўда павінна выконвацца.

І. Кузняцоў: У 1920—1950-я гг. у БССР судовымі і несудовымі органамі было рэпрэсавана больш як 250 тысяч чалавек. Мною быў праведзены першапачатковы аналіз даных на 80 тысяч ахвяр рэпрэсій, якія ў далейшым былі рэабілітаваны. З іх да 70 працэнтаў складалі беларусы, каля 20 працэнтаў — палякі, астатнія — яўрэі, рускія і прадстаўнікі іншых нацыянальнасцяў.

П. Якубовіч: Пра што кажуць гэтыя лічбы? Зразумела, што на тэрыторыі Беларусі беларусаў было больш за ўсё. Ненцы і немцы ў нас масава не жылі. І вельмі па-дзіцячому, а праз падруч-

кацаць, што гэта, маўляў, «рускія бальшавікі» вырашылі знішчыць у 1937 годзе беларускую эліту. Глуства! Кіраўніцтва партыі і НКУС самі былі людзьмі без нацыянальнасцяў, у гэтым сэнсе тэрор быў безаблічным. Што з таго, што Яжы нарадзіўся ў польска-беларускай вёсцы, наркам Берман у Забайкалі, а першы сакратар ЦК КПБ(б) **Шаранговіч**, які кіраваў у 1937 годзе ў Мінску, паходзіў з нарачанскай вёскі **Качаны**? А **Сталін** быў наогул грузін Джугашвілі? На ваш погляд, з пункту гледжання маралі, маральнасці, умацавання адзінства беларускага народа які ўрок варта атрымаць з тых трагічных гадоў?

І. Кузняцоў: На жаль, на мой погляд, мы гэты ўрок не атрымалі. Прайшоў 25 гадоў нашай незалежнасці, а мы не зрабілі патрэбнага кроку ў гэтым кірунку. У Беларусі за гэтыя гады не адкрыты ні адзін мемарыяльны знак з удзелам дзяржавы. А як гэты перыяд адлюстраваны ў нашых падручніках? Вырасла пакаленне маладых людзей, якое не заслепа пачатак 1990-х, калі была маса публікацый па гэтай тэме, калі мы даведліся аб персаналях, пра месцы масавых пахаванняў, пра Курапаты. У пачатку 1990-х гадоў у Інстытуце гісторыі Акадэміі навук была створана рабочая група, якая займалася гэтым пытаннем. А потым да 1998 года яе дзейнасць наступоўна сыхлала на нішто.

П. Якубовіч: Ну, кацаць пра тое, што «нічога не зроблена», не зусім карэктна. У 1995—1998 гадах, ведаю, было шмат зваротаў сваякоў рэпрэсаваных, якія знаёміліся з архіўнымі справамі, дмагаліся рэабілітацыі, матэрыяльнай кампенсацыі. Але была і абьякаваецца, і забяціць, што датычыцца Курапатаў і іншых месцаў пахаванняў. Гэта праўда.

Вядома, масавыя рэпрэсіі — каласальна траўма для беларускага народа. З іншага боку, бясконцае раздзіранне рад, захопленая пагона за сенсациямі, дзіцячаккая міфтворчасць, «прыватызация» гісторыі — аказвае не зусім здаровы ўплыў на свядомасць і нават псіхіку падрастаючага пакалення. А па-мойму, яно не павінна тут для сябе рабіць адкрыццё, а праз падруч-

нікі сістэмна і сур'ёзна вивучаць тое, што адбылося ў 1920—1950-я гады, наступствы і маштабы трагедыі. І разумець: што ўсё гэта адбывалася на фоне паступаючага развіцця краіны, а па гарадах і вёсках БССР насіліся не толькі аўтазакі, але і трактары, камбайны, будаваліся гарады. Карціна была вельмі разнастайнай і далёкай ад усеагульнай паніхіды...

В. Шадурыкі: Палітычныя рэпрэсіі — гэта трагедыя і злачыства адначасова. Сёння нам часам цяжка нават вызначыць, хто там быў ахвярай. Рэпрэсіі нагадвалі сабой сякеру, якой спачатку спрабавалі секчы галовы інавацый, а потым усім запар, у тым ліку катам. Яны таксама ёсць сярэд ахвяр. Гэта вялікая трагедыя для ўсіх народаў, і наўрад ці мы маем права гаварыць, што нейкая этнічная група пацярпела больш альбо менш.

П. Якубовіч: Тут таксама варта вызначыць у тэрмінах. Мне слова «кат» не зусім зразумелае. Ці можна вінаваціць, скажам, каманданці ўзводу ў рэпрэсіях рамаха дзеючых правілаў? А паколькі значная частка з гэтых «выканаўцаў» і следчых сплывае ў Курапатах, некае падымаецца рука агульна называе іх «катамі». Такі ж змрочны парадокс назіраўся ў часы Французскай рэвалюцыі — Рабесп'ер: кат або ахвяра? Марат, якавінчы?... Крывавы парадокс ёсць і ў Курапатах, дзе ў адной імя апынуліся і сяляне, і дваране, і царскія жандары, і камбрыгі Чырвонай Арміі, і былыя белагвардзейцы, і начсклад НКУС.

В. Шадурыкі: Але мы ведаем на прыкладзе канкрэтных лёсаў, які некаторыя следчыя ў 1937 г. ужывалі незаконныя метады, катаванні, як выбівалі прызнанні і паказанні з людзей нівяіных абсалютна. Усё гэта апулікавана, названы многія дэталі, пастаўленыя фільмы і спектаклі, напісаны вельмі сур'ёзныя кнігі пра прычыны і следствы тэрору. Таму нельга сказаць, што наша грамадства не вынесла ніякіх урокаў з таго перыяду. Іншая справа, што сыходзіць час, сыходзіць сведкі, гэты боль заіхае і з'яўляецца шмат наноснага.

